

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
міжнародних відносин і політичної
філософії

Протокол №1 від 02.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної
роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

**ГЕОСТРАТЕГІЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)**

Галузь знань	29 Міжнародні відносини
Спеціальність	291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Освітній рівень	Третій (освітньо-науковий) рівень
Освітня програма	Міжнародні відносини

Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник(и):
д.філос.н., проф.
д.політ.н., проф.
д.філос.н., проф.
В.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і
політичної філософії
Гарант програми

	Олег КУЗЬ
	Олександр РОМАНЮК
	Михайло ТРЕБІН
	Дмитро КОРОТКОВ
	Михайло ТРЕБІН

**Харків
2024**

ВСТУП

Сучасний світ знаходиться у стані турбулентності, невизначеності. У цілому міжнародний порядок ґрунтується на сукупності принципів, що регулюють взаємодію учасників міжнародних відносин, а саме: існування центрів влади/сили, кількість яких формує ту чи іншу його конфігурацію; наявність правил і норм поведінки, щодо яких є рівень згоди всіх учасників міжнародних взаємодій; функціонування організацій та інститутів для підтримки та вдосконалення існуючих правил та нормативних установлень, а також як майданчиків для обговорення та прийняття узгоджених рішень з ключових питань міжнародних відносин; певний набір цінностей, що розділяються всіма системними гравцями. Перехід від уніполярної до нової моделі світоустрою насамперед пов'язаний зі змінами в геостратегічних концепціях провідних акторів міжнародних відносин. Тому усвідомлення сутності геостратегій акторів міжнародних відносин дозволяє застосовувати знання з геополітики та геостратегії для аналізу стратегічних та короткострокових сценаріїв розвитку міжнародних відносин; визначення соціально-економічних, природно-ресурсних, національно-історичних, медіакommунікативних, демографічних, культурних чинників і закономірностей, що впливають на характер і форми міжнародного життя; опанування проблематикою національно-державних інтересів, державного суверенітету та національної безпеки у формуванні світової політики; аналізу джерел і форм міжнародних конфліктів і воєн, шляхів і форм їх вирішення та запобігання. Навчальна дисципліна «Геостратегія в сучасному світі» є важливим інструментом у підготовці фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики та міжнародних комунікацій, формувати геостратегію держави, що відповідає її національним інтересам і мегатрендам розвитку цивілізації.

Метою викладання навчальної дисципліни «Геостратегія в сучасному світі» є формування здатності використовувати знання про сучасні геостратегії держав світу, мегатренди розвитку цивілізації, геополітичні концепції сучасного світоустрою, особливості міжнародних комунікацій в турбулентному середовищі та методи досліджень в галузі міжнародних відносин задля проведення власних наукових досліджень.

У якості завдань опанування дисципліни «Геостратегія в сучасному світі» постають:

– оволодіння концептуальними та методологічними знаннями, дослідницькими навичками, достатніми для проведення наукових і прикладних досліджень;

– використання концептуальних напрацювань геополітики, знань про теоретичні та прикладні дослідження у сфері геостратегій держав світу для аналізу та прогнозування міжнародних політико-правових ситуацій;

– розуміння технологій розробки й прийняття геостратегічних рішень;

– аналіз та застосування концептуальних моделей, наукових доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальних постулатів та теорій, парадигм міжнародно-політичної науки для розробки геостратегії України;

– опанування навичками формулювання та перевірки гіпотез; використання для обґрунтування висновків належних доказів, зокрема, результатів теоретичного аналізу та емпіричних досліджень;

– оволодіння загальними принципами та методами соціально-політичних наук, а також методологією наукових досліджень, застосування їх у власних дослідженнях у сфері міжнародних відносин;

– застосування знань про сучасні геостратегії держав світу в освітньому процесі; наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення викладання спеціальних навчальних дисциплін у закладах вищої освіти.

Предметом навчальної дисципліни є засадничі теоретичні та методологічні принципи, дослідницькі програми, на яких побудовано геостратегію певної держави.

Об’єктом навчальної дисципліни є система міжнародних відносин.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Компетентності	Результати навчання
ЗК01	РН01
	РН02
	РН04
	РН05
	РН10
ЗК02	РН01

	PH02
	PH06
ЗК04	PH01
	PH04
	PH06
	PH09
	PH10
СК01	PH01
	PH04
	PH05
	PH10
СК02	PH01
	PH06
СК03	PH02
	PH05
	PH06
	PH09
	PH10
СК04	PH01
	PH04
	PH05
	PH09
	PH10
СК06	PH01
	PH05
СК08	PH01
	PH02
	PH05
	PH06

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК04. Здатність переосмислювати наявне і створювати нове цілісне знання в професійній сфері та розв'язувати складні соціальні, наукові, культурні, етичні та інші проблеми.

СК01. Здатність використовувати знання про сучасні парадигми, теоретичні напрями, концепції та методи досліджень в галузі міжнародних відносин, політичних та соціальних наук.

СК02. Здатність до аналітичного мислення та практичних навичок систематизації інформації з метою обробки великих масивів даних, здійснення оцінювання та прогнозування міжнародних відносин.

СК03. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати наукові дослідження актуальних проблем міжнародних відносин, визначати наукові проблеми, готувати аналітичні матеріали та наукові доповіді, здійснювати їх оприлюднення.

СК04. Здатність інтегрувати знання з різних галузей, застосовувати системний підхід і враховувати неполітичні аспекти при розв'язанні комплексних проблем міжнародних відносин та проведенні досліджень.

СК06. Здатність виокремлювати та аналізувати взаємообумовленість внутрішньої та зовнішньої політики України та інших держав, виявляти тренди глобального та регіонального структурування світового порядку.

СК08. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері міжнародних відносин та світової політики.

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання, дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на межі предметних галузей з урахуванням сучасних тенденцій та трендів останніх досягнень світової науки.

РН02. Критично мислити, узагальнювати й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, приймати ефективні рішення на основі сучасних методів прийняття рішень, логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів.

РН04. Використовувати концептуальні напрацювання теоретичної та практичної філософії, епістемології та філософії науки, ґрунтовні знання про теоретичні / прикладні дослідження у сфері міжнародних відносин та світової політики

РН05. Аналізувати та застосовувати концептуальні моделі, науковий доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні постулати та теорії, парадигми міжнародно-політичної науки, новітні підходи до функціонування і розвитку світової політики та міжнародних відносин.

РН06. Розробляти, реалізовувати та здійснювати управління науковими проектами, які дають можливість розв'язувати комплексні проблеми у сфері міжнародних відносин, створювати нове цілісне знання з врахуванням соціокультурних, економічних, екологічних та правових аспектів на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності, забезпеченням прав інтелектуальної власності щодо результатів проєктів.

РН09. Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з міжнародних відносин з використанням сучасного наукового інструментарію.

РН10. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціальних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері міжнародних відносин, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. *Турбулентний світ і різноманіття геостратегій*

Тема 1. Геостратегія як соціально-політичний феномен

Місце та статус геостратегії в системі сучасної міжнародної політики. Причини зародження концепцій геостратегій на межі XIX—XX ст. Поняття геостратегії та її основні інтерпретації. Геостратегія як практичний напрям геополітики. Предметна галузь геостратегії. Джерела сучасної геостратегії: теорії географічного детермінізму, військово-стратегічні концепції, цивілізаційно-культурологічна інтерпретація світової історії. Концепції географічного детермінізму. Географічний детермінізм в «Історії» Геродота. Політичне значення вигідного географічного становища держави в «Історії» Фукідіда. Вплив географічних чинників на розвиток держави в творчості Арістотеля і Марка Туллія Цицерона. Значення впливу кліматичних умов на народи та держави у творчості Ж. Бодена. Географічний детермінізм Ш. Монтеск'є. Взаємодія суспільства та природи в творчості Г. Т. Бокля. Посибілізм. Військово-стратегічні теорії. Теорія Н. Макіавеллі. Трактат Н. Макіавеллі «Державець» як керівництво по створенню централізованої держави, здатної протистояти внутрішнім і зовнішнім ворогам, формувати свою самостійну геостратегію. Поняття «макіавеллізм». Праця К. фон Клаузевіца «Про війну». Абстрактні та ідеальні війни, як політичні дії. Концепції цивілізаційного підходу до історичного процесу. Циклічна теорія історичних змін О. Шпенглера. «Культура» і «цивілізація» в творчості О. Шпенглера. Концепція всесвітньо-історичного процесу А. Д. Тойнбі. Цивілізації за Тойнбі. Роль геостратегії у формуванні зовнішньої політики сучасних держав. Теорія Дж. Ная про soft power, hard power та smart power.

Тема 2. Геостратегія держави: прикладний вимір

Простір і територія в геостратегії держави. «Політична географія» Ф. Ратцеля: концепція держави як просторового організму, ідея політичної організації ґрунту (Raum), закони експансії, перший проєкт «світової держави» (Weltmacht). Вдосконалення концепції «континентальної держави», формулювання принципу «тотальності» держави та закону автаркії Р. Челлена. Критерії оцінки позиції та геополітичного статусу держави. Природні умови та природно-ресурсний потенціал країни в формуванні геостратегії держави. Геостратегія в контексті основного закону геополітики як утвердження фундаментального дуалізму географічного устрою планети та історичної типології цивілізацій. Телурократія («сухопутна могутність») та таласократія («морська могутність»): відмінні риси, якісні характеристики геостратегій. Прояви геополітичного дуалізму в світовій історії. Геостратегічні аспекти вчення про «номоси». Протистояння «Номоса Землі» та «Номоса Моря» як «тотальних

ворогів» у «тотальній війні». Специфіка геостратегій держав у просторі «берегової зони» (Rimland). Геополітичні поля: поняття, класифікація. Поняття геополітичної опорної точки. Особливості інтерпретації понять «контроль над простором», «баланс сил», «цікавість», «механізм реалізації державних інтересів» у геостратегічному контексті. Концепції «аерократії» та «ефірократії». Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона як детермінанта формування геостратегій в сучасному світі.

Тема 3. Геостратегія США в просторі сучасного світового соціуму

Історичні витоки та передумови концептуалізації панамериканізму (Рух Americana) та його теоретичні засади. Процес становлення США як світової геополітичної держави: від «Доктрини Монро» до «широтної експансії» ХХ ст. Метафізика світового панування. «Принцип анаконди» та його геостратегічний зміст. Розвиток та деталізація ідей Н. Спідмена Д. У. Мейнігом, У. Кірком, С. Коеном, Г. Кісінджером. Стратегічні концепції унілатералізму, «програмуючого лідерства». Геостратегія США для Євразії: проблеми закріплення геополітичного плюралізму та розширення «європейського демократичного плацдарму». Геостратегія США по відношенню до КНР. Феномен «пастки Фукідіда». Роль США у формуванні нових стратегічних альянсів проти Китаю QUAD та AUKUS. Пострадянський простір у геополітиці США початку ХХІ ст. Стратегія США на Близькому Сході та Африці. Американські стратегічні інтереси в Центральній Азії, на Кавказі, в Індії. Японія в американській геостратегії. Геостратегічні інтереси США в Північній та Південній Америці. Геостратегія США в Індо-Тихоокеанському регіоні.

Тема 4. Геостратегія Європейського Союзу в умовах гібридних викликів

Теоретичні засади формування європейської геостратегії. Маргінальний характер західноєвропейської континентальної геостратегії другої половини ХХ ст. Відродження традицій геостратегічного континенталізму в Західній Європі в останній третині ХХ ст. А. де Бенуа: «Європа ста прапорів». Ж. Тіріар: «Європа від Владивостока до Дубліна». Й. фон Лохаузен: «Думати континентами». Р. Стойкерс: «Індійський океан як шлях до світового панування». К. Террачано: «Росія + Іслам = Порятунок Європи». Геополітична національна стратегія країн Західної Європи: специфіка розвитку на

початку ХХІ століття; зовнішньоекономічна та геополітична стратегія Франції; зовнішньоекономічна стратегія та місце на геополітичній авансцені Німеччини; геостратегічні виміри концепції національної безпеки Великої Британії. Країни Центральної та Східної Європи: національні орієнтири та геополітичні стратегії.

Тема 5. Імперська геостратегія Російської Федерації

Витоки російської геостратегічної думки. Роботи Д. О. Мілютіна в галузі військової географії та військової статистики. Геостратегічні ідеї М. Я. Данилевського. Російська геостратегічна думка кінця ХІХ - початку ХХ ст.: праці Л. І. Мечнікова, О. Ю. Вандама, П. П. Семенова-Тянь-Шанського. «Заповітні думки» Д. І. Менделєєва. Євразійська геостратегія П. М. Савицького. Неоевразійська течія в сучасній російській геостратегії. Геополітичні зміни після розпаду СРСР. Росія в новій системі міжнародних відносин. Корені російського імперіалізму: географічне положення; економічна система; сталі традиції експансії, реалізовані керівними елітами російської влади. Взаємозв'язок російського деспотизму та російського імперіалізму. Російські теорії легітимізації імперської експансії: православ'я, панславізм, комунізм. Реалізація на практиці імперської геостратегії в ХХІ ст.

Тема 6. Геостратегія Китаю в ХХІ столітті

Зростання геополітичної могутності КНР в ХХІ столітті. Специфічні умови Китаю. Економічна, соціальна, демографічна політика сучасної КНР. Інтеграція у «Великий Китай». Сутність геостратегії Китаю. Проблеми Тибету, Сіньцзяна та Маньчжурії у контексті ймовірного сценарію «геостратегічної декомпозиції» Китаю. Геополітична проблема Тайваню та політика «Одна країна – дві системи». Геополітичні та гео економічні аспекти взаємовідносин між КНР і США. Європа в геостратегії Китаю. Регіональна геостратегія КНР в Азії, Африці та Південній Америці.

Змістовий модуль 2. Геостратегічний вибір України

Тема 7. Регіональний аспект геостратегій сучасних держав в контексті глобалізаційних процесів

Регіоналізація геополітичних процесів. Геостратегічний регіон. Геостратегічні союзи. Проблеми геополітичної ситуації в Азії: феномен «ісламського відродження», Іран та Туреччина в умовах нової геополітичної реальності, роль Саудівської Аравії в регіоні, проблема Афганістану. Геостратегічний «Джакотський трикутник».

«Острівна країна з континентальним типом мислення» (К. Хаусхофер). Російсько-японські відносини та проблема Курильських островів в геостратегії Японії. Взаємовідносини між Індією і Пакистаном: лінія геополітичної напруги в Кашмірі. Відносини між Індією і КНР. Геостратегія Індії в басейні Індійського океану. Концепції «азіатизації» і «тихоокеанізації» у формуванні моделі азійського регіону як рівновеликого Заходу. Геостратегія країн Латинської Америки: проблема відносин зі США, інтереси Китаю в регіоні. Традиції та геостратегії держав Африки.

Тема 8. Геостратегія сучасної української держави: засади формування

Геостратегічні концепції українських вчених та політиків (М. Драгоманов, М. Міхновський, М. Грушевський, Д. Донцов, С. Рудницький, Ю. Липа, Б. Крупицький, М. Колодзінський тощо). Геополітичне положення України: глобальне, регіональне та локальне. Національні інтереси України, їх забезпечення як чинник формування сучасної геостратегії України. Забезпечення національної безпеки. Основні принципи, завдання та напрями зовнішньої політики України. Юридичне оформлення геостратегії Української незалежної держави. Україна й міжнародні організації світового та регіонального рівнів. Україна в миротворчих операціях ООН. Геополітичні інтереси України щодо співробітництва з США. Геостратегічні інтереси України на пострадянському просторі. Україна в системі міжнародних економічних відносин. Місце і роль України в світовому інформаційному середовищі. Геостратегічні інтереси України в Азії, Африці, Латинській Америці. Кризові явища в українській геостратегії. Російсько-українська війна та зміцнення стратегічного партнерства США та України проти російської військової агресії.

Тема 9. Європейська геостратегія України

Європейська інтеграція — закономірний історичний процес, провідна тенденція розвитку постмодерної системи міжнародних відносин. Перетворення незалежної України на важливий чинник стабільності в Європі, становлення нової європейської архітектури безпеки. Етапи розбудови відносин України з ЄС на принципах інтеграції. Головний вектор геостратегії України. Курс України на інтеграцію в європейські та євроатлантичні структури. Об'єктивні та суб'єктивні чинники, які визначають євроінтеграційні можливості України. Розширення ЄС і наслідки для України. Україна в Раді Європи та ОБСЄ. Співробітництво України з Європейським Союзом:

проблеми та перспективи. Партнерство України з Північноатлантичним альянсом. Виконання заходів та завдань у сфері євроатлантичної інтеграції.

Тема 10. Глобальний світ і геостратегія України

Сутність, основні елементи та функції глобалізації. Сучасні концепції та парадигми глобалістики та глобалізації політичного, економічного й соціального розвитку, їх еволюція. Теоретичні та методологічні проблеми сучасної глобалістики. Мондіалізм: поняття, суть. Генезис та розвиток мондіалістських проєктів світоустрою. «Теорія конвергенції». Концепція «кінця історії» Ф. Фукуями. «Геоekonomіка» Ж. Атталі як ідеологія та модель конфігурації світу в умовах глобалізації. «Посткатастрофічний мондіалізм» К. Санторо. Уявлення про уніполярний світ. Концепція «циклів гегемонії» П. Тейлора. «Новий світовий порядок». Багатополярна і багатоярусна геополітична модель сучасного світу. Місце і роль України в сучасних процесах глобалізації. Війна Росії проти України та прогнози змін в системі світового порядку після російсько-української війни. Геостратегія України в турбулентному світі.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назви тем	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Геостратегія як соціально-політичний феномен	Дискусія на практичному занятті питання «Soft power, hard power та smart power: чому віддають перевагу провідні держави світу?»
Тема 2. Геостратегія держави: прикладний вимір	Міні-лекція: «Протистояння «Номосу Землі» та «Номосу Моря»: міф чи реальність?»
Тема 3. Геостратегія США в просторі сучасного світового соціуму	Дискусія на практичному занятті питання «Чи спрацює «пастка Фукідіда» у відносинах США та Китаю?»
Тема 4. Геостратегія Європейського Союзу в умовах гібридних викликів	Дискусія на практичному занятті питання «Допомога Євросоюзу Україні»

	в боротьбі з російським агресором перспективи та складнощі»
Тема 5. Імперська геостратегія Російської Федерації	Міні-лекція: «Корені російського імперіалізму»
Тема 6. Геостратегія Китаю в XXI столітті	Кейс-метод «Майбутній Китай питання Тайваню»
Тема 7. Регіональний аспект геостратегій сучасних держав в контексті глобалізаційних процесів	Проблемна лекція «Геополітична напруга в Кашмірі: шляхи вирішення»
Тема 8. Геостратегія сучасної української держави: засади формування	Міні-лекція: «Росія та Україна: шляхи попереду?»
Тема 9. Європейська геостратегія України	Дискусія на практичному занятті питання «Чи стане Україна членом НАТО?»
Тема 10. Глобальний світ і геостратегія України	Презентація наукової розвідки з темою дисертації

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Тема 1-10	Вивчення лекційного матеріалу
Тема 1-10	Підготовка до практичних (семінарських) занять
Тема 1-10	Виконання індивідуальних завдань
Тема 1, 3, 4, 9	Опрацювання дискусійних питань
Тема 6	Опрацювання кейсу
Тема 9	Підготовка до контрольної роботи
Тема 10	Підготовка та презентація наукової розвідки

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Геостратегія в сучасному світі» використовуються традиційні методики інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості, а також сучасні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освітньо-наукового ступеня доктор філософії, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як:

проблемні лекції, міні-лекції, дискусії, навчання через дослідження.

Словесні (лекція (Тема 1-10), проблемна лекція (Тема 7); міні-лекція (Тема 2, 5, 8)).

Наочні (демонстрація (Тема 1-10)).

Практичні (практична робота (Тема 1-10), семінар-дискусія (Тема 1, 3, 4, 9), кейс-метод (Тема 6), презентація наукової розвідки за темою дисертації (Тема 10)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські (практичні) заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у аспірантів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Контрольні заходи включають:

– поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу отримати залік – 60 балів);

– семестровий контроль, що проводиться у формі заліку.

Порядок проведення поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Поточний контроль успішності навчання здійснюється у формі:

– наукового повідомлення (аналітичної доповіді) за заданою тематикою – 6 разів за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка за доповідь – 5 балів (5-бальна система оцінювання, усього 30 балів за семестр); її можна отримати, якщо доповідь має логічну структуру, висновки є аргументованими, теоретичний матеріал викладений вільно із розумінням основних понять;

– участі у дебатах із запропонованої проблематики – 4 рази за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка за

дискусію – 5 балів (5-бальна система оцінювання, усього 20 балів за семестр);

– письмової контрольної роботи – 1 раз за семестр на передостанньому семінарському занятті. Максимальна оцінка – 10 балів (10-бальна система; усього 10 балів за семестр);

– тестування за змістовими модулями – 2 рази за семестр на 6 та 10 семінарських заняттях. Максимальна оцінка – 10 балів (10-бальна система; усього 20 балів за семестр);

– презентації наукової розвідки (за темою дисертаційного дослідження) на семінарському занятті – один раз за семестр. Максимальна оцінка – 20 балів (20-бальна система; усього 20 балів за семестр).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Системи оцінювання, що використовуються, наведено нижче.

Критерії оцінювання наукового повідомлення (аналітичної доповіді) за заданою тематикою та участі у дебатах із запропонованої проблематики
5-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	5
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	4
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	3
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	2
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	1

Критерії оцінювання письмової контрольної роботи
10-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	10
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	9
Відповідь в цілому аргументована, відтворює самостійність мислення, але бракує	8

систематизації. При оперуванні теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	7
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо	6
Відповідь виявляє обізнаність здобувача з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	5
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі при оперуванні теоретичним / практичним матеріалом	4
При відповіді на питання допущено суттєві помилки, які впливають на зміст; самостійність мислення виявлена лише частково	3
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	2
Відповідь фактично не має перетину зі змістом питання	1

Критерії оцінювання наукової розвідки (за темою дисертаційного дослідження) *20-бальна система оцінювання*

Ступінь виконання	Бал
Текст неперевершений, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом наукова розвідка оцінюється як зразкова. Висновки є приголомшливо обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Перфектним є розуміння міждисциплінарних зв'язків політичної науки із соціологією, економікою, правом тощо. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	20
Текст неперевершений, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом наукова розвідка оцінюється як зразкова. Висновки є приголомшливо обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарних зв'язків політичної науки із соціологією, історією, економікою, правом тощо. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	19
Текст справляє враження, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом наукова розвідка оцінюється як зразкова. Висновки є обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарності міжнародно-політичного простору. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	18
Текст загалом справляє враження, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом наукова розвідка	17

оцінюється як відмінна. Висновки є ретельно обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарності міжнародно-політичного простору. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	
Текст загалом справляє враження, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом наукова розвідка оцінюється як дуже добра. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Згадуються класичні (фундаментальні) праці з міжнародно-політичної науки; підтримується дискурс «світу політичного». Фіксується міждисциплінарність міжнародно-політичного простору. Відображено джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	16
Текст загалом прийнятний, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом наукова розвідка оцінюється як добра. Висновки є в цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Бракує використання класичних (фундаментальних) праць міжнародно-політичної науки; дискурс «світу політичного» ретранслюється. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Відображено джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	15
Текст загалом прийнятний, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом наукова розвідка оцінюється як добра. Висновки є в цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Бракує використання класичних (фундаментальних) праць міжнародно-політичної науки; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	14
Текст загалом прийнятний, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом наукова розвідка оцінюється як добра. Висновки є в цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Класичні праці міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	13
Текст потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат наукової розвідки прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є в цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Класичні праці міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	12
Текст потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат наукової розвідки прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, є питання до аргументації. Класичні праці міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	11
Текст потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат наукової розвідки прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, але аргументація не є переконливою. Класичні праці міжнародно-	10

політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	
Текст потребує суттєвого доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, але аргументація не є переконливою. Класичні праці міжнародно-політичної науки не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	9
Текст потребує суттєвого доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки оцінюються як задовільні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, відчутним є брак аргументації. Дискурс «світу політичного» майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	8
Текст потребує суттєвого доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки оцінюються як задовільні; раціональність мислення залишає бажати кращого. Обґрунтованість висновків залишає бажати кращого, відчутним є брак аргументації. Дискурс «світу політичного» не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	7
Текст потребує суттєвого доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки оцінюються як задовільні; раціональність присутня лише частково. Обґрунтованість висновків залишає бажати кращого, відчутним є брак аргументації. Дискурс «світу політичного» не фіксується. Джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори не згадуються	6
Текст має бути перероблений. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки оцінюються як задовільні; раціональність присутня лише частково. Аргументація та доведення висновків залишилися поза увагою здобувача	5
Текст має бути перероблений. Логіка та понятійно-категоріальний апарат розвідки оцінюються як достатні, але раціональність розвідки сумнівна. Аргументація висновків майже не фіксується	4
Текст має бути перероблений. Логіка розвідки, розуміння понятійно-категоріального апарату оцінюються як мінімально достатні; принципи раціональності проігноровано	3
Текст неприйнятний. Розвідка виявляє практичну відсутність у здобувача самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні/практичні висновки відсутня	2
Текст неприйнятний. Наукова спроба не вдалася	1

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Міжнародні відносини та світова політика [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 200 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25295>

Додаткова

2. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / з передм. Френсіса Фукуями ; пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ : Наш формат, 2020. 441, [1] с.
3. Герасіна Л.М., М., Требін М.П. «Злами світосистеми»: глобальні зрушення та гібридні виклики. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія* : зб. наук. пр. / редкол.: О. Г. Данильян та ін. Харків : Право, 2020. № 4 (47). С. 72–93. DOI: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.47.218961>
4. Гольцов А. Г. Геостратегія України в Східній Азії. *Політикус*. 2023. Вип. 2. С. 84–91. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-2.12>
5. Коротков Д. С. Україна у геостратегіях США та Росії: проблеми суб'єктності. *Політикус*. 2020. Вип. 4. С. 118-123. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24922>
6. Коротков Д. С. Китай у сучасному азійському геополітичному просторі. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність* : матеріали XVII міжнародної наукової конференції, 14 грудня 2023 р. Київ. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 168-171. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32654>
7. Ліпкан В. Геостратегія сучасної Української держави: засади формування. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 42. С. 268-277. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.35>
8. Потехін О., Клименко Ю. Геополітика проти безпеки: союзницьке стримування агресії в Європі ХХ - початку ХХІ ст. : [посібник] / Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», Центр дослідж. історії і культури східноєвроп. єврейства, Центр Європ. гуманітар. дослідж. Київ : Дух і літера, 2023. 548 с.
9. Російсько-українська війна: історія та сучасність : навч. посіб. / [І. І. Фурман та ін.] ; Нац. ун-т оборони України, Каф. історії війн і воєн. мистецтва. Київ : Вид. НУОУ, 2024. 128 с.
10. Требін М.П., Панфілов О. Ю. Сучасні тенденції застосування сили в міжнародних відносинах. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія* : зб. наук. пр. / редкол.: О. Г. Данильян (голова) та ін. Харків : Право, 2021. № 2 (49). С. 119–138. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.49.229784>

- 11.Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку: від прадавніх часів до Французької революції / пер. з англ. Роман Корнута. Київ : Наш формат, 2018. 575, [1] с.
- 12.Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії / пер. з англ.: Тарас Цимбал (розд. 1-7) і Роман Корнута (розд. 8-36) ; [зі спец. передм. авт. до укр. вид.]. Київ : Наш формат, 2019. 607, [1] с.
- 13.Чупрій Л. В. Глобальна геополітика: навчальний посібник. Ірпінь: УДФСУ, 2022. 318 с.
- 14.Herasina L.M., Trebin M.P., Volianska O.V. Macrofluctuations of the international system under the influence of global turbulence and hybrid wars. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія* : зб. наук. пр. / редкол.: О.Г. Данильян (голова) та ін. Харків : Право, 2022. № 2 (53). С. 133–155. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.53.258166>
- 15.Jakobsen J. The Geopolitics of U.S. Overseas Troops and Withdrawal. Cham: Palgrave Macmillan, 2022. xxi, 302 p. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-94488-9>
- 16.Paleri P. Revisiting National Security. Singapore: Springer, 2022. 1, 740 p. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-16-8293-3>
- 17.The Palgrave Handbook of Contemporary Geopolitics / Editor Zak Cope. Cham : Palgrave Macmillan, 2024. xxvi, 1477 p. URL: <https://link.springer.com/referencework/10.1007/978-3-031-47227-5>

Інформаційні ресурси

- 18.Атлантична рада США (Atlantic Council). URL: <http://www.atlanticcouncil.org>
- 19.Брукінгський інститут (The Brookings Institution (BI)). URL: <http://www.brookings.edu>
- 20.Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/?mid=7>
- 21.Королівський інститут міжнародних відносин (The Royal Institute of International Affairs). URL: <https://www.chathamhouse.org>
- 22.Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <https://niss.gov.ua/>
- 23.Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua>
- 24.Рада. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>

25. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Дисципліна «Геостратегія в сучасному світі». URL:
<https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=11570>